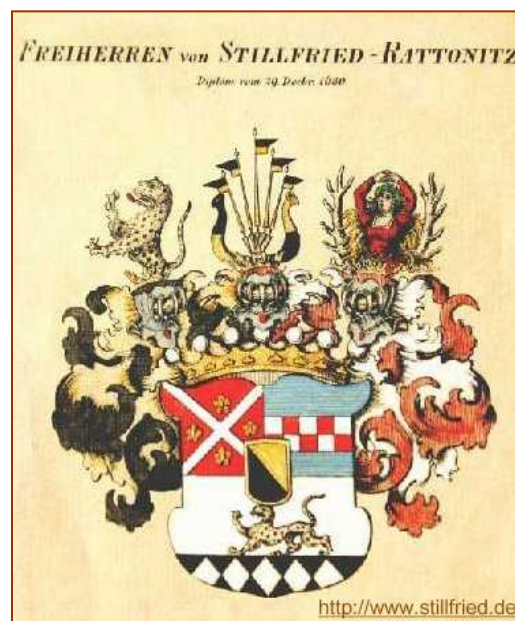

Pavel Koblasa

Dědictví barona Stillfrieda

Malebný jihočeský zámek Červená Lhota již vystřídal řadu majitelů. Nyní se zaměříme na přelom 18. a 19. století, kdy na Červené Lhotě sídlil baron Stillfried. Rod hrabat a baronů Stillfriedů je poměrně starý, již roku 1207 se připomíná Hirzo Stillfried, v letech 1272-1292 pak Konrad a Leutpold působící u johanitů v dolnorakouském Mailbergu. V první polovině 14. století bychom pak Hermanna z téhož roku našli v kladském hrabství, kde držel ves Tlumačov (německy Tuntschendorf, polsky Tłumaczów).¹ Na území Kladska a Slezska pak již Stillfriedové zůstali. V roce 1499 se dočkali jeho členové povýšení do šlechtického stavu. Roku 1662 byl Bernhard (II.) Stillfried von Ratenitz, císařský rada a správce zemského hejtmánství ve Slezsku, povýšen do stavu českých svobodných pánů. Měl ovšem jen dvě dcery, a tudíž tato baronská linie záhy vymřela.

Znovu byl povýšen na barona Bernhard (III.) Stillfried, předek všech současných hrabat a baronů Stillfriedů. Stalo se tak 29. prosince 1680 listinou danou v Linci.² Rod se následně rozdělil na více větví, většina žila v Prusku (Kladsko, Dolní a Horní Slezsko) a ve Svaté říši, někteří příslušníci rodu v Portugalsku a na území Latinské Ameriky. V Čechách zakoupili Stillfriedové vícero statků během 18. století. Jednalo se například o Verměřice (dnes Hřiměřdice, Berounský kraj), Nejepín (Čáslavský kraj), Ratboř (Čáslavský kraj), Svojanov (Chrudimský kraj), Terešov (Plzeňský kraj), Prašný Újezd (Plzeňský kraj), Halže (Hals, Plzeňský kraj), Proseč-Obořiště (Táborský kraj). Na Moravě vlastnili například Vizovice či Třemešek.³ Díky sňatku Filipa Stillfrieda († 1887) s Herminou hraběnkou Batthyány († 1883) uzavřeném v roce 1840 ve Vídni získala rodina i majetkové podíly v Uhrách, a sice na panství Hort – Adács – Visznek v župě Heves, Akasztó na území pešťské župy a Pleternica – Ruševo ve Slavonii, župa Pozsega.⁴

Tento článek se věnuje osobě Ignáce Františka svobodného pána Stillfrieda (Ignaz Franz Freiherr von Stillfried und Rattonitz), který byl zakladatelem tzv. druhé pruské linie.⁵ Narodil se 3. ledna 1734 v Dolním Slezsku, přesněji v Neurode (Nowa Ruda). V pruském Slezsku držel především Kunzendorf (Trzebieszowice), Nimmersatt (Niesyto w Płoninie) a část Ludwigsdorfu (Ludwikowice Kłodzkie).⁶ Baron Ignác Stillfried byl celkem třikrát ženat. Nejprve s Josefou svobodnou paní Kalkreuth und Dulzig, paní na Kammendorfu (Kamionna), následně s Josefínou svobodnou paní Gruttschreiberovou, paní na Gläsendorfu (Szklary).

Jeho třetí choť se stala o padesát let mladší Maria Anna Dittersová z Dittersdorfu, dcera slavného hudebního skladatele Karla Ditterse z Ditterdorfu (1739-1799). Vážně nemocný Ditters po vynuceném odchodu ze Slezska našel útočiště právě u barona Stillfrieda na jihu Čech, kde také 24. října 1799 na Novém dvoře u Lipovky zesnul. Pochován je na hřbitově v Deštné. O svém dobrodinci a budoucím zeti Ditters napsal:

„Svobodný pán Ignác von Stillfried se doslechl o mé bídě. Náhle jsem od něho dostal dopis tohoto znění: Dověděl jsem se o Vašem krušném postavení. Na panství, které jsem si v Čechách zakoupil, jsou tři obytné domy. Přijďte sem i s celou svou rodinou. Hlady Vás tu umřít nenechám a můžeme tady žít pospolu. S radostí jsem přijal tuto lidskou a přátelskou nabídku a odevzdal jsem se i se svou rodinou, sestávala z mé paní, dvou synů a jedné dcery, do ochrany dobrotivého přítele. Bůhví, že kdybych byl nenašel takového dobrodince, byl bych zahynul v nedostatku a bídě. A pak, co by bylo s mou rodinou! Tak tu sedím v Čechách v Táborském kraji na panství svobodného pána Stillfrieda v Červené Lhotě už téměř dva roky. I když tu mám celé zaopatření pro sebe i pro svou rodinu, cítím se jako žebrák.“⁷

¹ Gothaisches genealogisches Taschenbuch des freiherrlichen Häuser auf das Jahr 1855, V. Jahrgang, Gotha 1854, s. 595-603.

² Rudolf Johann Graf MERAUVIGLIA-CRIVELLI, J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch, IV. Band, IX. Abtheilung. Der Böhmisches Adel, Nürnberg 1886, s. 258.

³ Petr MAŠEK, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, II. díl, Praha 2010, s. 316.

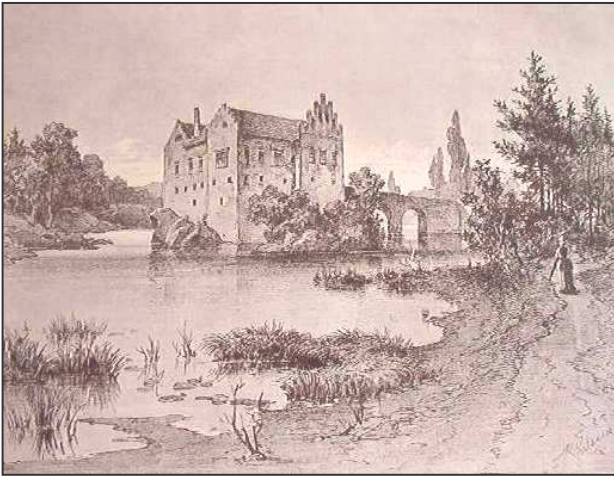
⁴ Jindřich OBRŠLÍK – Jan ŘEZNÍČEK – Vladimír VOLDÁN, Státní archiv v Brně. Průvodce po archivních fondech, sv. 3, Praha 1966, s. 253.

⁵ Rakouskou linii rodu založil baron Emanuel (1725-1794), zakladatelem první pruské linie byl baron Michael (1726-1796).

Potomci Michaelova staršího syna Johanna Josefa se stali hrabaty.

⁶ Ad pozn. 1

⁷ Karel DITTERS z Dittersdorfu, Vzpomínky hudebníka XVIII. století, Praha 1959, s. 205-206.

A nyní se dostáváme k působení barona Stillfrieda na jihu Českého království. V roce 1794 totiž koupil od Josefa Petra svobodného pána Gudenuse, též majitele panství Waidhofen an der Thaya, panství Červenou Lhotu s připojeným statkem Hojovicemi. Nový vlastník uskutečnil na panství některé změny. V letech 1794-1795 baron rozdělil část pozemků patřících ke dvoru s ovčínem v Hojovicích. Roku 1794 rozprodal pozemky dvora Rutova u Bořetína, na nichž vznikla stejnojmenná vesnička Rutov. V roce 1794 založil na pozemcích Nového dvora vesnici Štilfrýdov (Stillfriedsdorf, dnes Lipovka), která se rychle rozrostla na 21 obydlí.⁸ O necelých dvacet let později zde hospodařili Josef Pešek, Václav Trantejr, Josef

Novák, Martin Míka, Václav Šmejkal, Vojtěch Havlík, Vojtěch Machoň, Václav Bažant, Václav Vyhnal, Matěj Novák, Tomáš Vondra, Martin Kůrka, Matěj Šmejkal, Matěj Jirků, Vavřinec Šlechta, Václav Zlatník, Václav Sokol, Josef Boněk, Josef Matějka, Josef Toman a Tomáš Krejča.⁹ Roku 1797 ještě stihl baron prodat deštné lázně a 1801 odprodal k sousednímu černovickému panství statek Chválkov.

Ignác svobodný pán Stillfried měl celkem tři syny – Karla Ignáce (1759-1846), majitele slezských statků Kammendorf, Peterwitz (Stoszowice), Nimmersatt, Osseg (Osiek Grodkowski), Rückers (Szczytna) a Hirschberg (Jelenia Góra), Mořice (1760-1837), držitele statku Lisseck (Lyski) a Bad Königsdorff (Jastrzemb), a Ignáce (1763-1842), rytmistra v pruské královské armádě, a tři dcery – Františku, klarisku ve Vratislavi (Breslau, Wrocław), Terezii provdanou von Böhm a Aloisii provdanou von Reinhold.¹⁰ Jak již bylo výše poznamenáno, jeho poslední manželkou byla mladičká Marie Anna Dittersová z Dittersdorfu (1784-1803). Baron Ignác Stillfried i s chotí pobýval trvale na zámku Červené Lhotě. Marie Anna zemřela bezdětná na plicní chorobu v lázeňském domě v Rodauni (dnes součást XXIII. vídeňského městského okresu) dne 10. října 1803. Na Červené Lhotě naposledy strávila květen 1802. Manžel uhradil v Rodauni náklady na léčení, zúčastnil se pohřbu a odjel zpátky do jižních Čech.¹¹ Ovdovělý baron následoval svou manželku již za dva roky. Zesnul 13. října 1805, když pobýval již značně nemocen ve svém vídeňském bytě na Singerstraße 952, což byla budova starého lesního úřadu.

Jeho nejbližšími příbuznými byla sestra a jeho pět dětí. Syn Karel se tou dobou zdržoval v Hirschbergu, Mořic v Lissecku, Ignác v Guhrwitzu (Górzyce), dcera Terezie na zámku Jánský Vrch (Johannesberg) a Aloisie v Opavě (Troppau). Dne 22. listopadu 1805 se uskutečnila soudní inventura pozůstalého jmění ve Vídni. Při ní se zjistilo, že baron zanechal na hotovosti 128 dukátů (576 zlatých), obligace v hodnotě 4.898 zlatých, hodiny, nádoby, šaty, mobiliář ve čtyřech místnostech a kuchyni, ve stájích se nacházelo pět koní. Celková hodnota vídeňského majetku činila 6.456 zlatých 30 krejcarů. Na základě otcovské závěti se 26. ledna 1806 úředně coby univerzální dědic přihlásil druhorozený syn Mořic (Moritz). Kauza dědictví se pak znovu otevřela v letech 1820-1822. Jednak šlo o to vyplatit dospělá vnoučata barona Ignáce, jak bylo dříve ujednáno, dále se hlásilo o pohledávky šest židovských obchodníků z Vratislavi. Nešlo ovšem o dluhy starého pana barona, nýbrž o závazky mladého barona Ignáce, pruského rytmistra, jež vznikly v roce 1808 a představovaly 2.996 zlatých. Mladý baron měl pojištěno dědictví na červenolhoteckém panství, proto se židé snažili odtud získat své peníze zpět.¹²

A jak vůbec zněla závěť Ignáce svobodného pána Stillfrieda? Co se v ní řešilo? Baron Ignác sepsal svůj testament ve Vídni 26. března 1805 za přítomnosti svědků Františka hraběte Fünfkirchena, Jana hraběte Saint-Juliena, Jana Jindřicha svobodného pána Gudenuse a Františka hraběte Fünfkirchena.¹³ Druhý senát c. k. českého zemského práva přijal tuto poslední vůli 21. ledna 1806 i s dodatkem pořízeným ve Vídni 29. července 1805.

⁸ Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen, X. Band*, Prag 1842, s. 255-265.

⁹ Národní archiv (dále „NA“), Zemský soud Praha (dále „ZP“), sign. III B b 63, Soupis robotníků na panství Červená Lhota, 1810, kart. 231.

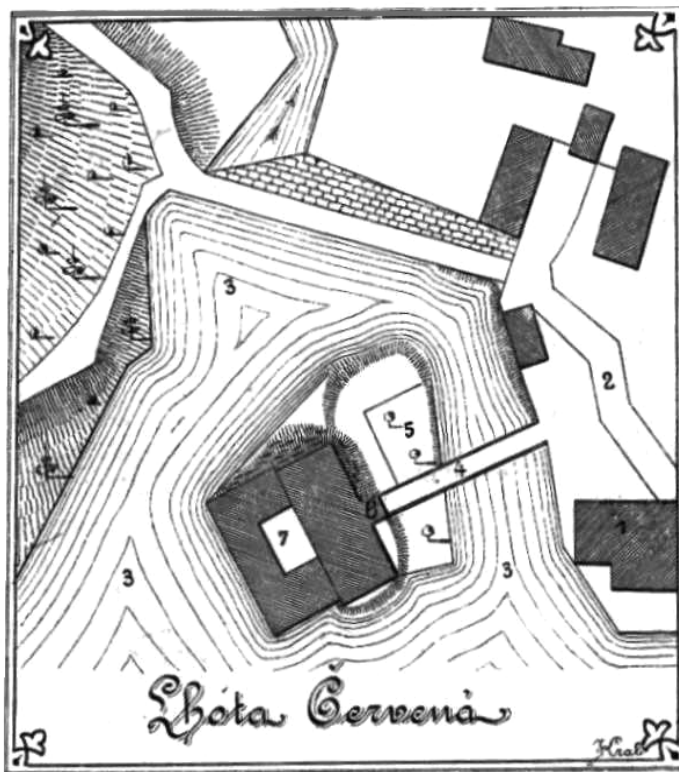
¹⁰ Ad pozn. 1

¹¹ NA, ZP, sign. V 788, Pozůstalost po Marii Anně svobodné paní Stillfriedové a jejím manželovi Ignáci svobodném pánu Stillfriedovi, 1803-1886, kart. 920.

¹² Ad pozn. 11

¹³ Jednalo se o dva Františky hrabata Fünfkircheny.

Závěť sestávala z jedenácti bodů. Baron si přál jednoduchý pohřeb bez zbytečné okázalosti, určil drobnější částky na sloužení dvaceti mší, pro školský fond, chudinský institut a špitál na svém panství. Své komorné Anně Marii Stollegerové, později provdané Christianové, původem ze Znojma, vyměřil doživotní penzi sto zlatých ročně. Taktéž Josefa Hirschová z pruského Slezska obdržela nárok na doživotní rentu 180 zlatých ročně. Konstancie svobodná paní Gudenusová, rozená hraběnka Festeticsová, měla dostat 10.000 zlatých. Baronovu služebnictvu se měl okamžitě vyplatit celoroční plat. Čtyři přátelé měli získat finanční dary v úhrnné výši 4.300 zlatých. Baron rovněž přikázal splatit své dluhy, které nadělal především u úřednictva. Dohromady dlužil 80.221 zlatých. Dcerám Terezii a Aloisii bylo určeno každé po dvaceti tisících zlatých. Synu Ignáci měl bratr Mořic postupně vyplatit 20.000 zlatých, o dalších 20.000 zlatých se měli podělit vnuci Ignác a Eduard, jakmile dosáhnou plnoletosti. Každé z ostatních osmi vnoučat mělo nárok na tisíc zlatých. A v neposlední řadě byl univerzálním dědicem ustanoven syn Mořic, jemuž byl nápomocen v pozůstalostních záležitostech JUDr. Franz Lipa, dvorský advokát. Kodícil z července 1805 upravil závěť v bodě sedm a devět. Jednak bylo konstatováno, že baronovy dluhy jsou o 20.000 zlatých nižší, dále se upravovala práva syna Ignáce a jeho synů Ignáce a Eduarda na stanovených 40.000 zlatých.¹⁴

Vysvětlení plánu:

1. Pivovár; 2. cesta ke kostelíku svaté Trojice; 3. rybník zámecký; 4. most;
5. bývalé parkány, nyní zahrádka; 6. brána; 7. dvorek.

Jak vypadalo panství Červená Lhota, kterého se po otcově smrti ujal syn Mořic? Tvořilo jej městečko Deštná a vesnice Červená Lhota, Samosoly, Jižná, Světce, Rosička, Mnich, Bořetín, Březina, Štilfrýdov a Vícemile, dále kolonie Rutov a Hlubokodol. Patřily k němu čtyři dvory – Červená Lhota, Mnich, Nový dvůr a Hojovice, panské mlýny na Červené Lhotě, v Deštné a Mnichu, panská pila v Mnichu, tři lesní revíry (Lhota, Mnich, Hojovice), pivovar na Červené Lhotě, 1.516 hektarů vrchnostenských pozemků, z toho 1.078 hektarů lesů a 63 hektarů rybníků. Zámek tehdy obsahoval 28 místností a pět sklepů. Poblíž se nacházel byt nočního hlídače a obydlí mušketýra. Ředitel panství Josef Budinský využíval služební byt v hospodářském dvoře při zámku. Úřední hodnota panství Červená Lhota se statkem Hojovicemi činila 471.034 zlatých 38 krejcarů.¹⁵ Dne 19. dubna 1820 uzavřel Mořic svobodný pán Stillfried kupní smlouvu s Jakobem Veithem, kterou prodal po odečtení pasiv červenolhotské panství za 8.000 zlatých. Veith ovšem pořizoval dominium nikoliv pro sebe, nýbrž pro svou dceru Terezii rytířku Neupauerovou.¹⁶

Hrady zámky a tvrze království Českého. Popisuje August Sedláček c. k. konservátor a gymnasiální profesor, ilustrují Karel Liebscher, Adolf Liebscher a V. Král z Dobrévody. Díl čtvrtý, Vysočina Tábořská. V Praze tiskem a nákladem Knihotiskárny Františka Šimáčka, 1885.

(K obrázku a plánu Červené Lhoty)

¹⁴ NA, ZP, sign. T 648, Testament Ignáce svobodného pána Stillfrieda, 1805, kart. 2948.

¹⁵ NA, ZP, sign. III B b 63, Soudní odhad panství Červená Lhota, 1810, kart. 231.

¹⁶ Ad pozn. 11